

Lupta antifascistă a maselor populare din județul Neamț (1940-1944)

IONEL MARIN, GHEORGHE RADU

În documentele elaborate încă în anii 1940—1941, „Punctul nostru de vedere“ din septembrie 1940, „Manifestul către popor“ din 27 iunie 1941, „Circulara C.C. al P.C.R.“ din 8 iulie și „Platforma program a C.C. al P.C.R. din 8 septembrie 1941 intitulată „Lupta poporului român pentru libertate și independență națională“, partidul a chemat poporul la lupta împotriva războiului și pentru răsturnarea regimului antonescian, formarea unui guvern al independenței naționale, pentru eliberarea țării de sub dominația hitleristă.

Organizațiile județene Neamț și Roman ale P.C.R., corespunzător obiectivelor strategice stabilite de partid în perioada dată și ținând seama de condițiile concrete, au desfășurat o amplă activitate politico-organizatorică atât în rândul muncitorilor, cât și mai ales în direcția sporirii legăturii cu masele țărănești, întrucât teritoriul pe care și desfășurau activitatea era din punct de vedere economic preponderent agrar. Situația țăranilor greu loviți de mobilizările pentru front, de concentrări, de blocarea și rechiziționarea cerealelor și a animalelor, afecțiuni de impozite și de lipsa multor bunuri de strictă necesitate a îndemnat această largă categorie socială să răspundă chemării lansate de partid prin organizațiile sale locale.

În anul 1940, Ministrul de Interne atrăgea atenția prefectului de Neamț că în cuprinsul județului propaganda comunistă desfășurată cu deosebită intensitate în regiunile unde se aflau dislocate trupe¹ își întinde cu ușurință efectele asupra ostașilor țării². De aceea i se ordona prefectului să supravegheze mișcarea comunistă sub pretextul că „alarmismul trebuie urmărit și înlăturat cu toată severitatea“³.

Deși organele de represiune au identificat conducerile organizațiilor județene din Neamț și Roman⁴ ale P.C.R. și au ridicat „un bogat material de propagandă comunistă tipărit parte la Iași, parte la București“, iar pe majoritatea comunistilor i-au arestat⁵, acțiunile politice de influențare și de atragere a maselor la lupta împotriva mașinii de război germane, a regimului antonescian și a războiului au continuat. Poliția orașului Roman era nevoită să recunoască realitatea că „cel mai important curent politic și social din circumscripția acestei poliții este cel al mișcării comuniste, care a prins mai ales la tineret“⁶.

Acționând în spiritul rezoluției C.C. al P.C.R. din ianuarie 1942 în care se sublinia datoria fiecărui muncitor față de poporul român, de a sabota producția de război, comuniștii din părțile Neamțului și Romanului i-au convins pe muncitori de necesitatea de a încetini sistematic producția, de a întârzia livrarea produselor, de a executa cu defecte comenzile militare și, totodată, de a împiedica efectuarea transporturilor de mărfuri destinate frontului antisovietic și chiar de a participa la distrugerea căilor de comunicații.

La fabrica „Bistrița“, de pildă, unde se confecționau mijloace de transport pentru armată, s-a acționat în vederea întârzierii comenzilor militare, precum

¹ Arh. St. Neamț, fond Prefectura județului Neamț, dosar 14/1940, f. 230.

² Ibidem.

³ Ibidem, fond Poliția orașului Piatra Neamț, dosar 21/1940, f. 38.

⁴ Ibidem, f. 309.

⁵ Ibidem.

⁶ Ibidem, fond Poliția orașului Roman, dosar 4/1940, f. 71.

și a folosirii unor materiale subdimensionate calitativ⁷. La fabrica „Moldova“, unde se executau subansamble necesare barăcilor din lemn destinate militarilor germani, în mai multe rânduri, s-au trimis comenzi incomplete⁸. Astfel de acțiuni s-au desfășurat la întreprinderea de industrializarea lemnului din Tîrgu Neamț, Fabrica de zahăr Roman și în alte unități.

La Fabrica de hîrtie și mucava din Piatra Neamț lipsa de la serviciu era un fapt permanent. Comandantul militar al întreprinderii, punîndu-și la o adunare cu muncitorii întrebarea „care este cauza acestui fel de a judeca a acelor ce lipsesc?“ trăgea concluzia că sabotau întreprinderea⁹.

Atitudinea muncitorilor a mers pînă la sacrificarea libertății, mulți fiind trimiși spre judecare în instanțele militare. În aceeași întreprindere și la fabricile de cherestea „Carpați“, „Moldova“ și „Bistrița“, la întreprinderea de industrializare a lemnului Tîrgu Neamț au fost cazuri cînd muncitorii au provocat încetarea parțială sau totală a lucrului¹⁰.

Bucurîndu-se de încrederea maselor muncitoare, comuniștii au determinat pe temeiul luptei antifasciste un amplu proces de organizare, de unire a tuturor forțelor pentru răsturnarea regimului antonescian. Adresîndu-se cu repetate apeluri și manifeste militarilor cantonați pe aceste meleaguri, de a întoarce armele împotriva agresorului fascist, organizațiile P.C.R. au atras 3 280 militari patrioți, care în ianuarie 1942 au adresat Comandamentului Corpului IV armată un memoriu în care se exprima hotărîrea lor de a nu participa la campania din est¹¹. Semnatarii cereau „evacuarea germanilor din țară, întoarcerea armelor împotriva acestora, îndepărtarea criminalului Kilinger, diplomatul cu mustră de măcelar și cu chip de bestie care-și permite să dicteze la noi în țară. Sîntem un popor independent și nu mercenari și nu vom mai face nici un pas spre răsărit. Ne putem conduce singuri fără nici un amestec străin. Ne putem apăra singuri și nu avem nevoie de tinichelele străine pe pieptul nostru. Nu mai vrem sacrificarea zadarnică a tineretului nostru. Cei 3 280 militari doreau ca memoriul lor să fie trimis lui Ion Antonescu¹². Atitudinea militarilor era izvorîtă din sentimentul de înaltă responsabilitate pentru soarta poporului român și ilustra gîndirea și acțiunea tuturor forțelor patriotice ale țării hotărîte să se unească într-un front unic de luptă pentru salvarea patriei de la pieire. Acțiunile organizate de comuniști relevă abnegația, curajul, spiritul de sacrificiu al comuniștilor din județul Neamț de a înfrunta măsurile luate de autoritățile antonesciene. De altfel, cu prilejul procesului celor 43 de comuniști din acest județ, desfășurat în ianuarie 1944 la Curtea marțială din Iași, procurorul militar atrăgea atenția instanței că „acțiunile lor (ale comuniștilor) s-au făcut în vederea formării Frontului Unic Național Patriotic și Antihitlerist în care sub masca naționalismului și patriotismului trebuiau să se unească toate organizațiile comuniste ce desfășurau propaganda contra războiului și înlăturarea regimului mareșalului Antonescu“¹³.

⁷ Din relatările membrilor de partid cu stagiu în ilegalitate Ion și Alexandru Căciuleanu.

⁸ Ibidem.

⁹ Arh. St. Neamț, fond Fabrica de hîrtie și cartoane „Comuna din Paris“ Piatra Neamț, dosar 25/1943, f. 6.

¹⁰ Ibidem, fond Poliția orașului Piatra Neamț, dosar 31/1943, f. 15.

¹¹ Ibidem, dosar 15/1942, f. 238.

¹² Ibidem.

¹³ Arhiva CC al PCR, fond 96, dosar 2514, f. 275.